

MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING MADANIY VA MA'RIFIY TARAQQIYOTI

Sultamuratov Azamat Baxit o'g'li

*Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti
Yuridika fakulteti Milliy g'oya, madaniyat asoslari va
huquq ta'limi mutaxassisligi talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonning mustaqillik yillarida keshib o'tgan davri, madaniy islohotlarni yo'lga qoyishdag'i og'ir vazifalarni, shu bilan birga ma'rifiy jihatdan yosh avlodni tarbiyalashdagi davlat siyosatining ustin bolg'an yo'nalishlari ko'rsatib o'tilgan xisoblanadi.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, O'zbekiston, madaniyat, ma'rifat, islohot, yubeley, shahar, qonun.

O'zbekiston Respublikasi tarixida 1991-yil 31-avgust oltin siyoh bilan yoziladig'an tarixiy voqealik ro'y berdi, bu - Mustaqillikning e'lon qilinishi edi. Manashu yillardan boshlab davlatimizda madaniy taraqqiyot va ma'rifiy islohotlar davri boshlandi desak aslo xato aytmaymiz. Avvalo mustaqillik davridagi dolzarb muammolardan biri bu- yosh avlodni yerkini fikirlash, yangi davrni boshlab beruvchi islohotchi sifatida tarbiyalash edi. Bu borada davlatimizda Milliy g'oyani singdirish, milliy mafkurani uyg'otish ustin vazifa bo'lip qoldi. Milliy mafkura yaratishni taqozo yetuvchi sabablar - bu, bir tomondan, shoro zamonida totalitar tuzum manfaatlarini ximoya qiladigan kommunistik mafkoradan butunlay voz kechishi va shoro davridan meros qolgan bir qolipda fikrlash illatidan tezroq xalos bolish, odamlar tafakkur tarzi va dunyoqarashni kommunistik aqidalar kishanidan ozod qilish demokratik tamoyillar, qonunning ustuvorligiga hurmat tuyg'usini kamol toptirish; ikkinchi tomondan, mafkuraviy boshliqqa yo'l qoymaslik, millat sifatida ozligimizni anglash, yakdil va hamjihatligimizni ta'minlash shuningdek, bu hamjihatlikka qarshi qaratilgan har qanday yo't mafkuraviy tazyiqlarning oldini olish, ta'bir joiz bolsa, ozigaxos mafkuraviy immunitet tizimini shakllantirish edi. Dastlab 1993 yil aprel oyida Birinchi Prezident I.A.Karimov bir guruhi a'diblar bilan suhbat qilib, milliy istiqlol g'oyasini ishlab chiqish zaruriyatini asoslab berdi. O'tgan davr mobaynida milliy mafkuraning hayotimizdagi ornini belgilash, uning ilmiy-nazariy asoslarini yaratish, mafkuraviy tarbiya yo'nalishlarini ishlab chikish, shu asosda jamiyatimizda ijtimoiy fikrni shakllantirishda bir qator tadbirlar amalga oshirildi. Biroq bu tadbirlarni amalga oshirish jarayonida mafkura yaratish masalasi naqadar keng qamrovli yekanligini ko'rsatdi. Darhaqiqat, bu vazifa bir-ikki yillik yemas, balki millat butun umri davrida hal qiluvchi, yangi zamonaviy talablarni inobatga olib, takomillashib va boyib borishni taqozo yetuvchi jarayondir. Shu bois 2000 yil aprel oyida davlat rahbarining bir guruhi olim va a'diblar bilan navbatdagi

uchrashuvda va “Fidokor” gazetasi muxbirining savollariga javoblarida (2000 y, iyun) yendi milliy mafkoraning asosiy konsepsiyasini ishlab chiqarishga, nazariyadan amaliyotga o'tish kerakligiga alohida ye'tibor berildi.

Natijada respublikamizda ma'naviyat sohasining yangi tizimi vujudga kela boshladi. “Ma'naviyat va ma'rifat” jamoatchilik markazi, “Ta'lim markazi”, “O'zbekkino”, “O'zbeknavo”, “O'zbekraqs”, “O'zbekteatr”, “O'zbekmuzey”, Badiiy akademiya, O'zbek amaliy san'at markazi, Milliy madaniy markazlar, "O'rta Osiyo madaniyat xodimlari assotsiatsiyasi" kabi madaniy-ma'rifiy tashkilotlar va ko'plab jamg'armalarning tuzilishi respublika ma'naviyati asosiy sohalarining tarkib topishi va rivojlanishiga zamin boldi.

1994-yilni hukumat qarori bilan Ulug'bek yili, deb e'lon qilinishi, uning 600-yilligini O'zbekistonda va jahon miqyosida, xususan, YUNESKO qarorgohi Parijda keng nishonlanishi ham buyuk allomalar qoldirgan meros umuminsoniy qadriyatga aylanganligi nishonasidir. 1996-yil Amir Temur tavalludining 660 yilligi ham keng miqyosda nishonlandi. «1996-yilni Amir Temur yili» deb atash to'g'risida farmon qabul qilindi. «Temur tuzuklari» bir necha tilda chop etildi. Hukumatning maxsus qaroriga binoan, 1999-yil dekabrda Xorazmda Muhammad Rizo Erniyozbek og'li Ogahiy tavalludining 190 yilligi, Nukusda Ajiniyoz Qosiboy og'li tavalludining 175 yilligi, 1998-yil oktabrda esa Farg'onada Ahmad al-Farg'oniy tavalludining 1200 yilligi keng nishonlandi. Islom olamining zabardast allomalari bolmish Imom Ismoil Buxoriyning 1225 yilligi, Imom Abu Iso Termiziyning 1200 yilligi, Mahmud Zamaxshariyning 920 yilligi, Najmiddin Kubroning 850 yilligi, Bahouddin Naqshbandiyning 675 yilligi, Xoja Ahror Valiyning 600 yilligi va boshqa allomalarning yubileylari keng nishonlandi.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning e'tibori bilan el-u yurtga mehnati singgan insonlarning hurmatini joyiga qo'yish an'anasi davom ettirilmoqda. 2017-yilning o'zida bu borada ulkan ishlar amalga oshirildi. Toshkent va Samarqandda Islom Karimov (2018-yil Qarshida), Namangan viloyatida Is'hoqxon Ibrat, Xorazm viloyatida Komiljon Otaniyozov, Qoraqalpog'istonda Ibroyim Yusupov, Farg'onada Erkin Vohidov, Qashqadaryoda Abdulla Oripov, Andijonda Muhammad Yusuf xotiralarini abadiylashtirish bo'yicha yirik tadbirlar o'tkazildi. Ularning nomi bilan ataladigan markazlar, ijodiy maktablar tashkil etildi.

Xalqimizning azaliy qadriyati, sevimli bayrami hisoblanmish «Navro'z» bayramini xalqimizga qaytib berilishi mamlakat tarixida katta voqea bo'ldi. 1991-yildan boshlab mamlakatda Prezident farmoniga ko'ra, 21-mart – Navro'z umumxalq bayrami sifatida nishonlanadigan bo'ldi. Qadimiy xalq bayrami – Navro'zning tiklanishini respublikamizning butun aholisi mamnuniyat bilan ma'qullab, ko'tarinki ruhda kutib oldi va hozir ham ardoqli bayram sifatida nishonlamoqda. O'zbekiston hali sovetlar qaramog'ida turgan og'ir kunlarda Islom Karimov xalq xohish-irodasiga quloq tutib, unutilmas tarixiy hujjatga imzo chekdi. 1990-yil 2-iyun kuni «Musulmonlarning Saudiya Arabistoniga haj qilishi

to'g'risida» gi farmonini e'lon qildi. 1992-yil 27-martda O'zbekiston Prezidentining «Ro'za hayitini dam olish kuni, deb e'lon qilish to'g'risida» farmoniga ko'ra, musulmonlar hayotidagi qutlug' sanalar – Qurbon va Ramazon hayit kunlarini doimiy ravishda bayram qilish va ularni dam olish kunlari, deb e'lon qilinishi ham aynan xalqimiz ko'nglidagi ish bo'ldi. Badiiy adabiyotda mustaqillikni asrab-avaylash, ozod va obod Vatan qurish, barkamol insonni tarbiyalash, milliy o'zlikni anglash kabi masalalar bosh mavzu bo'lib qoldi. Abdulla Oripov, Odil Yoqubov, Primqul Qodirov, Xurshid Davron kabi ijodkorlarning tarixiy roman, pyesa va qissalarida ulug' bobokalonlarimiz Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Bobur va boshqalarning siymolari umuminsoniy va milliy qadriyatlarga mos tarzda yangicha talqinda yoritildi.

Xulosa qilip shuni aytip o'tish lozimki, mustaqillik bu osmonnan tushgan narsa emas, bunga qanshadan-qansha bobolarimizning qon yig'lab keshg'an umri, mehnati, bilimi ketgan. Qansha ming yillar davomida xalqimiz orziqib kutilgan damlar xisoblanadi. Madaniy va ma'rifiy taraqqiyot xususida gap borar ekan bunday damlarni ko'rish, kommunistik g'oyalardan, ularning ardoqlagan ilohlaridan voz kechish osonlik bilan bolg'ani yoq. Bu narsalarni kelajak uchun buyuk kurash ostonasidan o'tganligini har bir yosh avlod vujudiga yuklash lozim.

Foydalangan adabiyotlar:

1. "O'zbekistonning yangi tarixi". Uchinchi kitob. Mustaqil O'zbekiston tarixi. T.Sharq. 2000

2. "O'zbekiston tarixi" (Mustaqillik davri) Toshkent-2018.

3. Erkaev A "O'zbekiston yo'li" Toshkent: Manaviyat, 2011

Internet saytlari:

1. [https:// kitopxon.com](https://kitopxon.com)>

2. [https:// portal.guldu.uz](https://portal.guldu.uz)>

3. [https:// arxiv.uz](https://arxiv.uz)>